

Відбувся Синод Єпископів УГКЦ 2024 року

У Марійському духовному центрі «Зарваниця» упродовж 2–12 липня 2024 року пройшли засідання Синоду Єпископів Української Греко-Католицької Церкви. Єпископи з цілого світу з'їхалися до України на спільну зустріч, щоб обговорити актуальні виклики душпастирства у кожному з регіонів, де живуть вірні Української Греко-Католицької Церкви та випрацювати ефективні відповіді на серйозні виклики українського народу, що породжені жорстокою і несправедливою москвитською агресією.

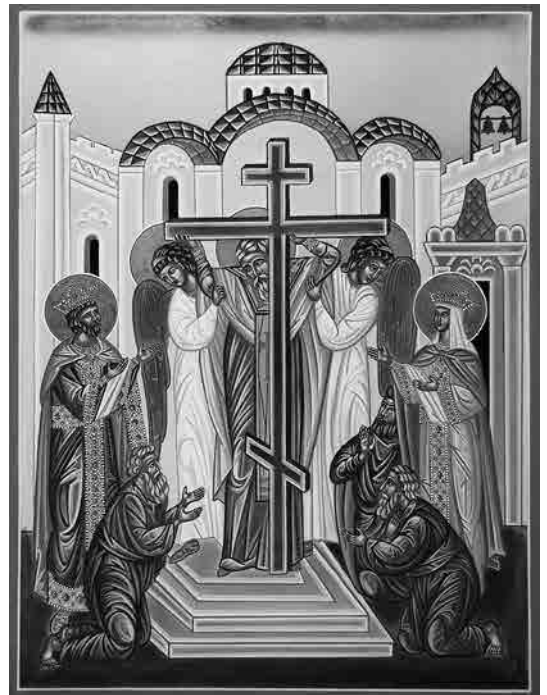
На відкриття Синоду Єпископів Блаженніший Святослав сказав: «Це дуже особливий і символічний Синод. Коли розпочалася широкомасштабна війна, ми зібрали наш Синод у Перемишлі. Минулого року ми мали наш Синод у Римі, щоби промовити від імені України до Святого Отця та усього світу з Петрової столиці. Цього разу владыки приїхали до України, до Зарваниці

для того, щоби не просто подумати, як служити Церкві і народові, але й для того, щоби промовити до нашого народу словом надії. Тому я називаю цей Синод вкотре Синодом Надії для України і в Україні. Його особливістю є те, що вперше в історії нашої Церкви такий Синод відбувається у Зарваниці».

Найвищу владу в Українській Греко-Католицькій Церкві здійснює Синод Єпископів УГКЦ разом з Отцем і Главою УГКЦ. Своїм служінням він відображає єдність та спільність усієї Церкви. Будучи законодавчим органом, єдиним компетентним видавати закони для усієї Церкви, Синод приймає закони, необхідні для належного душпастирства та порядку в Українській Греко-Католицькій Церкві. Здійснюючи судову владу із збереженням компетенції Апостольського Престолу та приписів кан. 1060 ККЦ, він виступає як найвищий трибунал (Продовження на 5 сторінці)

У номері читайте:

- Досконалість милосердя
- Відбувся Синод Єпископів УГКЦ 2024 року
- Глава УГКЦ Блаженніший Святослав: підсумки Синоду Єпископів 2024
- Кардинал Михайло Левицький (1774–1858)
- Митрополит Йосиф Сліпий (1892–1984) — голосно і привселюдно заговорив про ідею Патріархату Греко-Католицької Церкви
- З підпілля до світу
- Австро-Угорський концтабір для «шпівнів»
- Співець січової слави
- «Сарепта», це не тільки звичайний відпочинок

*“Спаси, Господи, людей Твоїх * і благослови насліддя Твое, * перемоги благовірному народові на супротивників даруй * і хрестом Твоїм * охорони люд Твій.”*

— 14 вересня — відбулося врочисте воздвиження віднайденого Хреста Господнього.

Іншою важливою подією, що зробила цей празник загальним на Сході та Заході, стало повернення Господнього Хреста до Єрусалиму після того, як 614 року перський цар Хозрой, здобувши Єрусалим, забрав Хрест до перської столиці (Закінчення на 6 сторінці)

Празник Воздвиження Чесного Хреста

Християни візантійського обряду 14 вересня) святкують празник Воздвиження Чесного Хреста Господнього. Це свято належить до 12 великих празників Східної Церкви та має один день перед- та 7 днів попразництв. Історики Східної Церкви вважають, що насамперед дві події лягли в основу встановлення цього празника: віднайдення в IV ст. Хреста, на якому розп'яли Ісуса, та повернення цього хреста з Персії до Єрусалиму у VII столітті.

Саме слово «воздвиження» означає «піднесення», тобто урочистий обряд почитання та прославлення Хреста Господнього.

Щодо віднайдення Господнього Хреста, то християнська традиція передала нам кілька різних легенд. Три з них приписують віднайдення Хреста св. Олені, матері імператора Костянтина Великого. Датою віднайдення Хреста орієнтовно вважають 326 рік. Історики не мають інформації про воздвиження Хреста Господнього одразу після його віднайдення.

Початок празникові Воздвиження дало посвячення храму Воскресіння Господнього, який збудував св. Костянтин Великий на Голгофі у Єрусалимі. Посвячення храму відбулося за єрусалимського єпископа Макарія 13 вересня 335 року. Наступного дня

Глава УГКЦ Блаженніший Святослав: підсумки Синоду Єпископів 2024

З 2 по 12 липня у Марійському відпустовому центрі у Зарваниці — головному відпустовому центрі Української Греко-Католицької Церкви в Україні, відбувся щорічний Синод Єпископів УГКЦ, на який вперше разом з'їхалися 50 єпископів зі всього світу. Про значення цього Синоду, його зміст та ключові рішення у «Відкритій Церкві» з о. Ігорем Яцівим розповів Отець і Глава УГКЦ Блаженніший Святослав, який називає його «Синодом Надії для України і в Україні».

Синод Єпископів Української Греко-Католицької Церкви — це зібрання усіх архиєреїв нашої Церкви з цілого світу. Відповідно до Кодексу канонів Східних Церков, коли Глава Церкви скликає такий Синод, він «скликає всіх, хто має суворий обов'язок брати в ньому участь».

Термінологічним відповідником такого зібрання у наших православних Церквах є Архиєрейський собор. До речі, якщо спостерігати за синодальною діяльністю наших православних братів, то такі архиєрейські собори у них скликаються доволі рідко. Зазвичай, у православних Церквах скликається лише Священний Синод — це вузьке коло вибраних

архиєреїв, які допомагають Главі Церкви управляти помісною Церквою.

У термінології нашої Церкви Священний Синод — це Постійний Синод: чотири єпископи на чолі із Главою Церкви. Такий Синод ми скликаємо дуже часто, майже кожних два-три місяці. А Синод Єпископів усієї нашої Церкви — це ключова подія року: ми скликаємо наших єпископів з цілого світу щороку, і це — найвищий орган управління Церкви. Цей орган має законодавчу владу, тобто на такому Синоді ми можемо приймати відповідні закони, які, після проголошення окремим декретом Глави Церкви, стають правилом, яке зобов'язує.

Ми всі хотіли бути зі своїм народом. Тому що неможливо роздумувати про потреби народу і проповідь Божого Слова, не відчувуючи душпастирського контексту.

Наші владика з цілого світу з'їхалися саме до Зарваниці, бо, можна сказати, Зарваниця дозріла до того, щоб такий Синод прийняти. Зарваниця — найважливіший Марійський центр нашої Церкви в Україні. Ми бачимо, як Зарваниця розвивається рік за роком: справді, не просто більше людей туди приходять, але Церква щораз, то краще готова всіх їх прийняти.

Будучи у Зарваниці, владика хотіли засвідчити, що Українська Греко-Католицька Церква є осердям, яке збирає у своєму лоні всю світову українську громаду. Ми бачимо, що багато людей сьогодні виїжджає з України. Але вони виїжджають не у якесь небуття чи порожнечу: там, куди вони виїхали, є громади, спільноти, парафії нашої Церкви. І наші владика, священники, монахи і монахині готові приймати ту нову хвилю емігрантів, які до них приїжджають. Тому владика хотіли почути, якими →

Досконалість милосердя

Американський дослідник християнської традиції Ярослав Пелікан в книжці «Виправдання Традиції» пригадує своє перебування у бенедиктинському монастирі невдовзі після скасування правила ведення щоденної служби латиною: «Один із поважних віком братів, який знав латину не дуже добре, але читав нею псалтир від часів послушництва, тепер намагався дати раду псалмам англійською. За мого перебування брати дісталися 137(136) Псалма, який латиною називається *Super Flumina Babylonis*. Завершує його рядок „Beatus, qui tenebit ed allidet parvulos tuos ad petram!”, який перекладається так: „Блажен, хто ухопить і порозбиває об скелю твої немовлята!” Коли бідолашний старий чернець таки збагнув, про що молив Всевишнього усі ці роки, його затрясло». В 12-у Неділю після П'ятдесятниці християн візантійської традиції також повинно затрясти.

Від усвідомлення, що те, що для багатого юнака було пропозицією, заохотою («Якщо хочеш»), для них є потребою, даром, про який просять Бога в кожній літургійній молитві: «Дня всього досконалого...у Господа просім». І не може дивувати, що прохання про

досконалість є насущною молитвою Церкви. «Будьте досконалі, як Отець ваш небесний досконалий» (Мт 5, 48) — закликає Ісус у Нагірній проповіді, конституції християнства.

А чи це можливе? Тиждень тому Ісус заохочував, щоби завжди прощати, в Нагірній проповіді кличе до досконалості, за мірою самого Отця. Не вимагав він речей нездійсненних. Якщо людину створено на образ Божий, то здатна вона уподібнитися до первовзору, хоч як трудно ділитися своїм майном з іншими й неймовірно тяжко прощати ворогам. Мирослав Мариневич в розмові надрукованій в кварталнику «Więź» (4/2023) сказав щодо слогану «Ніколи не забудемо, ніколи не пробачимо», що погоджується з першою його частиною — ніколи не можна забути того, що українці досвідчили від московитів. Але відмова простити рівнозначна словам: «росіяни ніколи не будуть для мене справжніми людьми». І пояснює, що непорозумінням є думати, що прощення є необгрунтованим даром для кривдників. Бо це дар для нас самих, вихід поза зачароване коло кривди і помсти. Коли відмовляємося від помсти на ворогу, здійснюються слова з ап.

Павла: «Нагромаджуєш йому на голову розпалене вугілля» (Рим 12,20), і наше прощення може привести до того, що ворога запече совість — бо не отримав від нас того, чого очікував.

З розмови з юнаком однозначно виникає, що християнство не вичерпується життям за заповідями. То замало бути чесним, не порушувати закону, не кривдити інших. Треба не тільки уникати зла — конче потрібно творити добро.

Я не Біль Гейтс, ані Ворен Баффет. У мене нема десятків мільярдів доларів, щоб, як зробили це вони, бодай половину передати до фондів, які помагають бідним — скажемо разом з мільярдами людей на землі. То досконалість нам не світить? Якщо вона нерозривно пов'язана з майном, то мало хто може бути досконалим. Але у неї є друге ім'я, прекрасний синонім. В паралельному до Нагірної проповіді в Матея місці в Євангелії від Луки Ісус закликає: «Будьте милосердні, як і Отець ваш милосердний» (Лк 6,36). Досконалість полягає в милосерді. Досконалим може бути кожен бідний, безробітний, безхатченко. Непотрібні ні мільярди, ні мільйони, ані навіть пів долара. Вистачить серце.

о. Богдан Панчак

є ці люди, які їхні потреби. Ми заслухали доповідь владики Ігора Ісиченка, який пояснював нам певні психологічні і світоглядні особливості наших людей із Центральної, Східної і Південної України, щоб наші громади у Західній Європі чи в країнах Північної та Південної Америки могли їх зрозуміти, були до них гостинними і, таким чином, могли інтегрувати їх. Тому Зарваниця була дуже важливим моментом.

А завершився Синод Всеукраїнською прощеною до Зарваниці. Я бачив, як для наших людей, зболених війною, зраних, які прийшли на цю прощу, несучи свій біль, тих жінок і дітей, чоловіків і батьків яких воюють на фронті чи, можливо, навіть є в полоні, як для них було важливо бачити обличчя Церкви з цілого світу. Ми відчували ту солідарність — що Україна не є покинутою, що світова українська громада і наша глобальна Церква є разом із своїм народом.

Головна тема Синоду 2024 — євангелізація в контексті війни

Властиво, чого найбільше народ потребує від Церкви під час війни? Потребує Бога, потребує, щоб ми навчили наш народ, який часом потрапляє у зневіру, вірити. Бо коли ми дамо Бога — Бог дасть все. Коли Христова Церква проповідує Слово Євангелія, ми передаємо живого Воскреслого Христа, присутнього між нами. Каже Христос: «Дбайте наперед про Царство Небесне, його справедливість, а все решта вам додасться». Властиво, тим Царством Небесним є Він сам, Христос, який є присутнім серед своїх людей, а тоді все решта додається. Коли ми будемо давати людям тільки якісь матеріальні речі, то завжди буде щось, що ми не доробляємо як Церква, чогось завжди буде недостатньо. Тому проголошувати Слово Боже, яке є словом життя і надії, — головна місія, головне завдання Христової Церкви. Лише тоді, коли ми будемо ставити Бога на перше місце, все решта встане на своє місце. Якщо ми у наших парафіях, у наших храмах будемо давати людям Слово живої віри і живої надії, там з'явиться і служіння потребуючим, відкриється благодійна кухня, туди прийде гуманітарна допомога, там буде все.

Наше Синодальне послання, з яким ми звернулися до нашого Божого люду, має цікаву назву: «Євангеліє — Сила Бога на спасіння кожному, хто вірує». Ми, як Церква, маємо ту силу. І та сила

Учасники Синоду Єпископів УГКЦ, Зарваниця 2024 р.

повинна прийти до кожного, хто є слабкий, та сила надії повинна оживити кожного, хто потрапляє у зневіру чи розпач. І тоді, коли Церква несе Євангеліє людям, вона виконує свою основну місію, про яку просив Київський міський голова: «Дайте нам слово надії, а все решта — додасться».

Про роль сім'ї у євангелізації

Наступного року центральною темою Синоду буде родина, сім'я, тому що, зазвичай, природним простором первинної передачі віри є саме родина. Ми всі вчилися вірити в Бога у родині, від своїх батьків — бачили, як в Бога вірить тато, мама, дідусь, бабуся, і від них перейняли дар віри в Бога. Справді, сьогодні ніхто і ніщо не може замінити родину в контексті передавання віри.

До речі, серед рішень Синоду є одне делікатне цікаве рішення, щодо якого у нас була дискусія. Ми запрошуємо, щоб усі наші віряни в родині в неділю обідали разом. Дехто з владик казав, що, можливо, ми втручаємося у родинні справи. А я переконував: ні-ні, давайте попросимо наших вірян, щоб бодай у неділю вони разом родиною сідали за стіл. Бо сьогоднішнє життя доволі, так би мовити, френетичне: люди не зустрічаються, навіть коли мають трапезу, кожен в родині їсть окремо. Я бачив навіть новий вид дизайну домашньої кухні — у стилі барної стійки, у якій навіть немає спільного стола, за який всім можна сісти. Але так важливо мати бодай в неділю, у вихідний день, момент спільної трапези! І ми просимо не просто сісти пообідати разом, а поділитися за цим столом не тільки хлібом земним, а й Божим Словом: що ми

сьогодні чули у храмі? Яке було Євангеліє? Про що священник нам говорив, як він це Євангеліє нам пояснив? Спитати у дітей, як вони зрозуміли ці слова, бо не завжди дитина має можливість запитати у священника, коли чогось не розуміє. І батьки, як перші учителі віри, можуть і повинні бути служителями того Слова, щоб передавати віру своїм дітям. Тоді і батьки будуть більш уважні у храмі, бо знатимуть: діти вдома їх потім запитують — тату, мамо, а чому так сказав священник? Чому так було у Євангелії написано?

Це також момент, коли якось підсумовується прожитий тиждень, коли батьки цікавляться життям своїх дітей. Як часто ми чуємо від дітей, що батьки не мають часу і навіть не запитують — як цього тижня було в школі? Ось наскільки важливо ділитися не тільки земним хлібом чи смачним борщем в неділю, але теж і Божим словом! Бо це виховує, це передає віру. І тут тато і мама, наші миряни, є тими, хто у своїх родині є також і служителями Божого Слова по відношенню до своїх дітей.

Про Департамент військового капеланства і нового єпископа

Щодо Департаменту військового капеланства: закінчився термін компетенції очільника комісії. Очевидно, що голови виконавчих структур не призначаються навечно — кожен декрет щодо призначення очільника має свій реченець. І коли він закінчується, ми переглядаємо ці кадрові питання і робимо відповідні ротації, зміни. Такі зміни цього року відбулися у нашому Департаменті військового капеланства і Патріаршої катехетичної комісії. →

Сьогодні наш Департамент військового капеланства — у стані бурхливого розвитку. Фактично, цей Департамент сьогодні функціонує як окрема військова єпархія, як військовий ординаріат, хоч не ми ще не маємо такої структури відповідно до законів України.

Інституція військового капеланства щойно формується. Ми маємо військових капеланів на рівні присутності окремих священників в окремих військових частинах. Департамент військового капеланства опікується тими священниками і, фактично, є інституцією, в юрисдикції якої перебувають наші військові священники. Тому ця структура потребувала окремого єпископа.

Фактично, до сьогодні єпископом військових капеланів був я, відповідно до сучасної конфігурації, які нам дає чинне законодавство. Щоб хтось став військовим капеланом у структурах Міністерства оборони, Нацгвардії чи Прикордонних військ, я мушу забрати того священника від його єпископа, єпископ того душпастиря передає мені, в мою юрисдикцію, а тоді я скеровую його в армію. Таким чином, я відповідальний за тих отців. Дехто із них питав — а хто є моїм єпископом? Ну, так, цим єпископом був я. Але, як Глава Церкви, я не можу робити всього. Тому сьогодні маємо нового єпископа — це єпископ-помічник Стрийської єпархії владика Богдан Манишин, призначений новим очільником Департаменту військового капеланства. І тепер я можу йому делегувати відповідну компетенцію: він у моєму імені буде фактично військовим ординарієм для наших військових капеланів.

Все це, можливо, технічні речі, але вони мають надзвичайно важливі наслідки в практичному служінні наших

священників. Ми хочемо щораз то краше наших священників підтримувати, супроводжувати їх, щоб вони відчували, що Церква не просто віддала їх у військо, в Міністерство оборони, ні-ні! Мати Церква їх супроводжує, і вони завжди матимуть до кого звернутися у всіх своїх потребах, сумнівах, запитаннях, яких сьогодні є так багато.

Про ювілейний 2025 рік у Католицькій Церкві

Термін «ювілейний рік» означає окремий рік благодаті, згідно якого всі вірні Вселенської Церкви запрошені на прощу до Риму. З цілого світу до Апостольської столиці будуть з'їжджатися паломники. Згідно Папської булли будуть відкриватися ювілейні двері в патріархальних базиліках, яких у Римі є п'ять. І таким чином кожен паломник, який виконає певні умовини, пройшовши через відкриті ювілейні двері, отримає повний відпуст, тобто підтримку благодаті у своєму земному паломництві.

На рівні Вселенської Церкви — Апостольської Столиці, створено комітет для організації цього ювілейного року. Цікаво, що разом із Папською буллою опублікована програма цього ювілейного року: у різні дні до Риму запрошують прибути різні категорії людей. Наприклад, буде ювілей молоді, тобто в певний день з цілого світу молодь приїде до Риму, і для молоді буде окрема програма. Буде ювілей для людей похилого віку, ювілей дітей, ювілей військовослужбовців, буде навіть ювілей єпископів, ювілей Східних Католицьких Церков. Очевидно, що механізм ювілейного року спланований так, щоб всі особи, для яких буде окрема програма, могли прибути до Риму.

Коли ми ознайомилися з цією програмою, ми зрозуміли, що, найперше, мусимо створити свій оргкомітет, який буде мати відповідальних осіб. На рівні рішень Синоду головою цього оргкомітету призначений владика Ярослав Приріз, а його заступником — отець Теодозій Грень ЧСВВ, який є генеральним вікарієм нашого екзархату в Італії, тобто він фізично перебуває у Римі і матиме змогу безпосередньо допомогти нашим вірним, які захочуть приїхати.

Але якщо йдеться про наших вірних в Україні, під час війни дуже складно організувати великі паломництва до Риму. Тому ми маємо певні ініціативи, як ми можемо пережити цей ювілей відповідно до потреб зраненого українського народу в Україні, народу, який переживає цю жахливу війну, живе в умовах військового стану, коли закриті кордони. Ми будемо звертатися до Апостольської столиці з відповідними проханнями, щоб можна було нам на місці організувати подібні програми душпастирства, щоб ми в наших катедральних соборах могли мати такі ювілеї для військовослужбовців, для старших людей, для молоді, для дітей. І таким чином, незважаючи на драматичні обставини війни, зробити доступною цю благодать ювілейного року для наших людей в Україні.

Про папську комісію щодо новомучеників ХХІ століття

Папа Франциск мав дуже глибоку ідею щодо цього питання. Адже ми зазвичай говоримо про свідків віри минулого, але не зауважуємо, що і в наших часах є так багато героїв християнської віри! Ми часом зауважуємо героїство віри →

Члени Синоду Єпископів Української Греко-Католицької Церкви 2024 р.

Відбувся Синод Єпископів УГКЦ 2024 року

(Закінчення з 1 сторінки)

УГКЦ. Водночас, будучи найвищим душпастирським органом, члени Синоду Єпископів УГКЦ аналізують актуальні виклики перед Церквою, досліджують стан справ на загальноцерковному, єпархіяльному і парафіяльному рівнях та запускають душпастирські програми та ініціативи задля ефективного проголошення Доброї Новини. Синод Єпископів на чолі з Отцем і Главою Церкви канонічно представляє УГКЦ, провадить її, чуваючи над її місією у світі.

Участь у цього-річних засідань Синоду взяли 50 єпископів Української Греко-Католицької Церкви з України, Центральної і Західної Європи, Північної і Південної Америки, Австралії. Двох єпископів брали участь у Синоді вперше — Владика Михайло

Квятковський, єпископ Нью-Вестмінстерської єпархії, єпископська хіротонія якого відбулася 8 листопада 2023 року, та Владика Михайло Смолінський, єпископ Саскатунської Єпархії, хіротонія якого відбулася 20 січня 2024 року.

Говорячи про вік, то найстаршим єпископом на цього-річних засіданнях був Владика Петро Крик, єпископ-емерит, якому виповнилося 79 років, а наймолодшим — Владика Микола Семенишин, єпископ-помічник

людини, коли її вже немає, коли вона загинула, померла, відійшла у вічність. Папа Франциск хотів, щоб ми звернули увагу на таких героїв наших часів.

Отже, ця комісія просила кожен міст Церкву тої чи іншої країни, того чи іншого народу збирати інформацію про таких героїв нашого часу, незалежно від конфесії. Уповноваженим у цій комісії від імені нашого Синоду є отець Тарас Бублик, викладач УКУ: він звітував про свою діяльність у цьому напрямку на Синоді. Сподіваємося, що ця співпраця між нашою Церквою і цією папською комісією принесе для України, для українського суспільства належні гідні плоди.

Івано-Франківської Архиепархії УГКЦ, якому 29 травня виповнилося 42 роки. Натомість за єпископськими свяченнями найстаршим став Владика Іриней Білик, канонік Папської Базилики Санта Марія Маджоре, із 35-ма роками єпископства, а наймолодшим — владика Михайло Смолінський, який ще навіть не відзначив першої річниці.

Кожен Синод Єпископів УГКЦ означений Головною темою, яка також обирається на попередньому. Головною темою Синоду Єпископів УГКЦ

Синод Єпископів УГКЦ 2024.

2024 року, відповідно до Постанов Синоду Єпископів УГКЦ 2023 року, була: «„Бути благовісниками надії: євангелізація в контексті війни“». Відповідальним за підготування було визначено Владика Йосафата Мошчича, єпископа Чернівецької єпархії та Голову Ради у справах євангелізації при Главі УГКЦ.

Окрім робочих засідань та обговорень, які відбуваються в активному та уважному слуханні Святого Духа, важливою частиною кожного Синоду

Ми подали до Апостольської Столиці список таких наших сучасників — зокрема, тих, які дали героїське свідчення своєї християнської віри уже у третьому тисячолітті. І це не тільки греко-католики, ми подавали теж і православних, і протестантів — всіх, хто, незалежно від конфесії, жив своїми релігійними переконаннями відповідно до головних засад християнства. Ми також подали тих, хто став жертвою російської агресії — Героїв Небесної Сотні. Ми подали героїв християнської віри і свідчення — наприклад, священників Православної Церкви України, які загинули від рук російських окупантів. Отож, ми намагалися ширше дивитися

Єпископів УГКЦ є молитва. Кожне робоче засідання розпочинається молитвою «Царю Небесний» та завершується молитвою до Пресвятої Богородиці. Окрім того щоденно вранці єпископи зустрічаються на спільній Божественній Літургії, в обід — на Молитві Часу, а ввечері — на Вечірні. Один день кожного року відведений для духовної віднови. Зазвичай для проповіді Слова Божого обирається духівник, який звертається до учасників богослужіння під час Божественної Літургії та провадить День Духовної Віднови. Цьогоріч проповідником Синоду Єпископів став о. Роман Терлецький, священник Івано-Франківської Архиепархії УГКЦ, медичний капе-

лан Івано-Франківської центральної міської клінічної лікарні. Натомість провідником Дня Духовної Віднови став один із доповідачів із Головної теми кардинал Гжегож Рись, Архиепископ і Митрополит

Лодзьський. Єпископ водночас є відомим католицьким проповідником і реколектантом, автором понад десятка книг.

На закінчення Синоду Єпископів УГКЦ 2025 року визначено тему наступного Синоду — «Душпастирство родини в умовах війни». Відповідальним за підготовку головної теми призначено преосвященного владика Аркадія Трохановського і Патріяршу комісію УГКЦ у справах родини і мирян.

† Владика Аркадій Трохановський

на наших сучасників, не бути обмеженими лише вузькоконфесійними рамками для того, щоб засвідчити перед світом, що Україна має героїв християнської віри сьогодення.

Очевидно, що далі — це компетенція цієї комісії, як і кого обрати, бо, мабуть, там буде представлено дуже багато осіб з цілого світу, неможливо буде всіх якимось чином згадати. Але ми сподіваємося, що в контексті цього ювілейного року буде окремий день, окремий ювілей героїчних свідків віри наших часів, де про ті приклади християнського героїзму буде сказано на цілий світ.

за матеріалами Департаменту Інформації УГКЦ (фрагмент)

Австро-Угорський концтабір для «шпіонів»

4 вересня 1914 р. — біля підніжжя Альп в районі м. Граца (Штирія) утворено один з перших у Європі ХХ століття концентраційний табір Талергоф, до якого депортували мешканців Австро-Угорської імперії, переважно русинів Галичини та Буковини, що симпатизували Московії. За доносами поляків у Галичині та румунів на Буковині сюди потрапило чимало національно свідомих українців. Табір закрито під тиском світової громадськості після смерті Франца Йосифа у 1917 р.

Концтабір Талергоф (світлина із відкритих джерел).

Талергоф — перший концентраційний табір у Європі, утворений в Австро-Угорщині

Талергоф — перший концентраційний табір у Європі, заснований в Австро-Угорщині у 1914 р. для ув'язнення

громадян із проросійськими настроями. У той час русофільство набирало обертів серед українських галичан, однак до Талергофу потрапило і чимало активних національно налаштованих українців.

Окупаційна адміністрація (польська та румунська на Буковині) вдавалися до наклепів, щоб послабити український національний рух.

Жахіття Талергофу зумовлене тим, що у таборі була відсутня інфраструктура. Людей вивантажували просто серед поля, а серед них були жінки, діти і старі. Бараки звели лише через півроку після відкриття табору. Тож цей час інтерновані прожили у нелюдських умовах — поширилась епідемія тифу, холери, дизентерія.

«Гал-інфо»

(...) Ще один величезний концентраційний табір було влаштовано в Талергофі. «Талергоф, — пише один із перших його в'язнів о. Григорій Макар, — невелика місцевість, перед війною нікому не відома, являє собою досить широку рівнину, оточену з усіх боків високими Альпами. Цю місцевість призначили австрійці для російських галичан, запідозрених в державній зраді. Перший транспорт у складі 2000 чоловік обох статей прибув сюди 4 вересня 1914 року зі Львова. Четверо діб тримали людей просто неба, оточивши в'язнів живим кільцем жандармів і солдатів». Люди з цього транспорту були викинуті в Талергофі прямо в полі, лише комусь пощастило потрапити в ангари, що стояли в полі, й лише потім були побудовані бараки.

Талергофський табір проіснував близько трьох років, з вересня 1914 по травень 1917 рр. Ув'язненими були, за свідченням священика Феодора Мєрени, який пережив Талергоф, «люди (Продовження на 15 сторінці)

Празник Воздвиження Чесного Хреста

(Закінчення з 1 сторінки)

в Ктесифоні. Повернув Хрест Господній до Єрусалиму імператор Іраклій 628 року після перемоги над персами. Друге урочисте воздвиження Хреста Господнього в Єрусалимі також відбулося 14 вересня.

Оскільки празник Воздвиження пригадував Христове розп'яття і смерть та прирівнювався до Великої П'ятниці, то стало традицією зберігати в цей день строгий піст.

Як зазначає у книзі «Пізнай свій обряд» о. Юліан Катрій, щодо святкування цього празника в різних Церквах, то Грецька Церква, наприклад, відзначає його 6 березня, а Римо-Католицька Церква святкувала цю подію 3 травня, але при реформі празників за Папи Римського Івана ХХІІІ 1960 року це свято викреслили з церковного календаря.

Характерною ознакою празника Воздвиження є врочисте вшанування Господнього Хреста через обряд піднесення його під час утренньої празника. У Східній Церкві відомі різні обряди воздвиження Хреста, зокрема, обряд св. Атанасія на Атосі, обряд гори Синай, Константинопольський обряд. Щодо воздвиження Хреста Господнього на Русі, то цей обряд згадується тут у ХІІІ ст. Патріарший Собор 1276 року дозволив воздвиження в усіх церквах.

Окрім празника Воздвиження, Церква вшановує Хрест Господній і в інші дні. Зокрема, у Хрестопоклонну неділю (третя неділя Великого посту). Східна Церква 7 травня (ст. ст.) також відзначає Явлення знамена Чесного Хреста на небі в Єрусалимі, яке відбулося 351 року за св. Кирила Олександрійського

під час П'ятдесятниці. Ще одним святом вшанування Хреста Господнього є Походження дерева Чесного Хреста, яке відзначають 1 серпня (ст. с). Під час цього свята відбувається похід чи процесія з частинкою Хреста Господнього, який у цей день переносили з царської палати в Царгороді до храму св. Софії. Цей празник встановили у Царгороді у ІХ ст. за: РІСУ, (27.09.2018)

“Величаємо Тебе, життєдавче Христе, і почитаємо хрест Твій Чесний, що ним Ти спас нас від неволи вражої.”

(Величання на Утрени празника).

„Почитання святого Господнього хреста, — каже СлугаБожий Митрополит Андрей Шептицький у своєму посланні про святий хрест, — це одна з найважливіших сторінок почитання Бога-Чоловіка... Знак святого хреста, роблений на собі, це один з найстарших звичаїв християн”.

Кардинал Михайло Левицький (1774–1858)

Майбутній митрополит народився 16 серпня 1774 у селі Пістинь Коломийського повіту Речі Посполитої, що на Покутті. Його батько був священником, шляхтичем гербу «Рогаля».

1790 року Михайло Левицький закінчив Станиславівську цісарсько-королівську гімназію — австрійська влада майже у кожному з адміністративних центрів Галичини (циркулів) відкривала німецькомовні класичні гімназії. Втім і у Станиславові.

Згодом Михайла Левицького рекомендують до навчання у Греко-католицькій Духовній Семінарії Барбареум у Відні — офіційна назва: «Королівська греко-католицька Генеральна Семінарія у Відні при св. Варварі» (Regium generale Seminarium Graeco-Catholicum Viennae ad Sanctam Barbaram) — це була перша греко-католицька духовна семінарія. Була заснована імператрицею Марією Терезією (Maria Theresia Walburga Amalia Christina, 1717–1780) 1774 року у конвікті при церкві святої Варвари у Відні для навчання греко-католицьких священників імперії Габсбургів. Свої богословські студії Михайло Левицький завершив науковим ступенем доктора богослов'я.

1798 року він був рукоположений на священника. А з 1797 року став префектом Львівської духовної семінарії, пізніше професором Святого Письма та пасторального богослов'я у Львівському Університеті. Отож його кар'єра розвивалася, якщо не стрімко, то швидко. З 1808 року він уже служить каноніком Галицької митрополії у Львові. У Греко-католицькій церкві канонік, від

грецького κληρῶν (палиця, переносно — правило, норма), або ж крилошанин чи капітуляр є вищим титулом священника в епархії - так само, як у римо-католицькій чи англіканській церквах — найчастіше канонік є членом єпископської капітули. Є дійсні (при єпископській резиденції) та почесні каноніки, що мають лише титул, без будь-яких обов'язків, і право носити крилошанські відзнаки — пелерину і нарукавники. З огляду на свої гідності і на 15-річчя священства (1813) Михайла Левицького рукопокладають на єпископа-ординарія Перемиської епархії.

17 серпня 1815 року австрійський імператор Франц I (Franz II. Joseph Karl von Habsburg von Oesterreich, 1768–1835) призначає Михайла Левицького наступником Антіна Ангеловича — Галицьким Митрополитом та Львівським Архиепископом, а Папа Римський Пій VII (Pius Septimus, Barnaba Niccolò Maria Luigi Chiaramonti, 1742–1823) затверджує це рішення 8 березня 1816 року.

1846 року Михайло Левицький вже був номінований на Примаса Галичини, титул якого раніше традиційно надавався тільки римо-католицькому єпископові.

1856 року Папа Пій IX (Pius IX, Giovanni Maria Mastai-Ferretti, 1792–1878) призначає Митрополита Михайла Левицького кардиналом (другим за чергою в УГКЦ). Кардинал (від. Латинського cardo — стрижень, вісь; cardinalis — головний) — найвища посадова особа Католицької Церкви після Папи, єпископ з правом голосу при виборі нового Папи Римського, і член Колегії кардиналів, з посеред яких обирається Папа Римський. Всі кардинали разом складають Колегію кардиналів або Священну колегію, що наділена правом на конклаві обирати Папу Римського. Повна назва — Кардинал Святої Римської Церкви (Cardinalis sanctae romanae Ecclesiae). Таким чином українські церковні діячі входять у світову католицьку ієрархію найвищого рівня.

У церковному житті Михайло Левицький відомий своєю строгістю до духовенства, яке іноді занадто розслаблялося. Будучи на посту перемиського єпископа з 1813 року та в перших роках перебування у сані митрополита, він вів велику громадську та просвітницьку

Кардинал Михайло Левицький.

роботу — заснував 383 народних (парафіяльних) шкіл у древній Перемисько-Самбірській епархії — і піклувався про видання для них підручників; підтримував створення освітнього Товариства священників у Перемишлі (1816) і дяко-вчительського інституту (1817). Спільно з Іваном Могильницьким (1778–1831) українським освітнім і церковним діячем, філологом, одним з провісників національного відродження в Галичині, домагався запровадження викладання українською мовою у школах Східної Галичини.

1815 року Михайло Левицький видав «Катехізіс», 1816 року «Буквар славенського язика». Обидві книги надруковані зрозумілою для простого народу українською мовою в Будапешті (що на той час називався ще Будюю). Львівська митрополича консисторія зобов'язувала деканів купувати цей «Катехізіс» та користуватися ним у всіх церквах. Згодом «Катехізіс» набув популярності в обох галицьких епархіях — Перемиській і Львівській. Автором обидвох книг був І. Могильницький. Та з часом Михайло Левицький став консерватором, близький до польсько-шляхетських кіл, і навіть став про тивником модерних віянь в суспільному культурному житті Галичини. Ініціював цензурну заборону альманахів «Зоря» і «Русалка Дністровая», що їх видала «Руська трійця». Але то вже наступали інші часи.

Цікаво, що Михайло Левицький був учасником Віденського конгресу 1815 року. 1839 року виступив з протестом проти ліквідації російським урядом унії на Правобережжі, Волині й Білорусі. →

Герб роду Левицьких.

Митрополит Йосиф Сліпий (1892–1984)

— голосно і привселюдно заговорив
про ідею Патріархату Греко-Католицької Церкви

Патріарх Йосиф Сліпий — легендарна постать в українській історії ХХ століття. Він став духовним батьком для багатьох вірян, провідником Української Греко-Католицької Церкви. Його 92-річне життя найкраще характеризує вислів, який написаний на кардинальському гербі Патріарха — *Per aspera ad astra* («Крізь терни до зірок»). Патріарх Йосиф Сліпий взяв на себе відповідальність очолити Церкву у найважчий час, коли комуністичний режим намагався знищити віру в Бога. Попри труднощі війни, заслання, життя в еміграції, Патріарх впевнено йшов до своєї мети.

Йосиф Сліпий народився в селі Заздрість (Тернопільська область) 17 лютого 1892 року — Йосиф Коберницький-Дичковський, а таким є його світське прізвище, був наймолодшим сином у сім'ї. Мав великі проблеми зі здоров'ям, але завдяки тітці Розалії, яка

возила хлопця до лікарів, одужав і виріс кремезним, зростом понад два метри. Прізвище Сліпий він узяв на честь свого діда, який мав таке прізвище.

**«Два крила, якими підносяться
людський дух в безкраї простори
— це віра і наука»**

У 1911 році юнаком вступив до Львівської духовної семінарії, а 1917-го, за сприяння митрополита Андрея Шептицького, поїхав на навчання до Інсбрука в Австрії. Попри важкий час Першої світової війни, Йосиф Сліпий захищає в Інсбруку докторську дисертацію, пише габілітаційну працю німецькою мовою, яка була опублікована для обговорення науковцями і отримала прихильні рецензії в католицьких і протестантських виданнях. Далі отець-доктор Йосиф Сліпий виїжджає

*Йосиф Сліпий — Йосиф
Коберницький-Дичковський.*

до Риму, де ще два роки продовжує навчання в університетах Григоріанум, Анджелікум та Орієнтальному інституті. Там захищає латинською мовою ще одну працю в Григоріанському →

Свято-Успенська Унівська Лавра Студійського Уставу.

Віденський конгрес був конференцією послів великих держав Європи, очолюваною австрійським дипломатом Клементом фон Меттерніхом (Klemens Wenzel Lothar von Metternich, 1773–1859), яка проходила у Відні з 1 листопада 1814 р. До 8 червня 1815 р. Його мета полягала в тому, щоб врегулювати питання і перекроїти континентальну політичну карту після розгрому

наполеонівської Франції попередньої весни, яка також відобразить зміни після розпуску Священної Римської імперії вісім років тому.

Під час революції 1848–1849 років в Австрійській імперії консервативний Михайло Левицький, о диво, підтримував створення Головної Руської Ради, заохочував духовенство до праці над просвітою народу, виявляючи, однак

непоследовність у ставленні до інтриг польської політичної верхівки. Помер і похований Митрополит Михайло Кардинал Левицький у Унівському монастирі 14 січня 1858 року. Похоронними богослужіннями прощали найвищого церковного ієрарха і палкого патріота по всій Галичині, у Відні, а також у Римі.

Незалежний культурологічний часопис «І» — Францішек Площанський

університеті і отримує звання «magister agregatus».

Ректор Греко-Католицької Богословської Академії у Львові о. Йосиф Сліпий разом з викладачами і студентами цієї Академії. (1936 р.). Фото uk.wikipedia.org

Після повернення до Галичини, кар'єра Йосифа Сліпого розвивається стрімко. Це не було випадковістю, адже він був дуже працелюбною та завзятою людиною. Отець був залучений практично до всіх наукових та навчальних проєктів, які мала Українська Греко-Католицька Церква у той час.

«Будьмо собою і маємо надію, що буде краще»

Йосиф Сліпий не був багатослівним. Залишилось мало згадок про його духовне особисте життя. Але зі стрункості його постави, працелюбності можемо побачити, що все його життя було підпорядковано одній меті — служіння Богові, добру Церкви та українському народу. Попри бурхливі події та проблеми зі здоров'ям, Йосиф Сліпий вмів зосереджуватись та системно працювати. Був посидючий, тож не дивно, що його наукові праці довго залишалися одними з найкращих у тій галузі, в якій він працював.

На формування характеру Сліпого значною мірою вплинуло виховання в Єзуїтському колеґіумі в Інсбруку. Єзуїтська формація вчила відскакивати другорядне та зосереджуватись на головному і постійно перевіряти, чи відповідає твоє життя тим критеріям. Ті, хто знав Йосифа Сліпого ближче, кажуть, що він до кінця днів дотримувався іґнатіанської практики іспиту совісті двічі на день, тобто він скрупульозно переглядав кожен прожитий відрізок свого життя.

«Бувають навіть такі часи в житті людини, коли здається, що ніщо їй не може допомогти: ні розум, ні досвід, ні слова і сила, ні багатство і влада, ні

Герб Кардинала Йосифа Сліпого.

ініціатива і підприємливість, ні пошана і знайомство з людьми — словом, жодні людські засоби. Вона попадає мимохіть у чорну розпуку, бачить, що безсилно і нестримно котиться в якусь пропасть без виходу і рятунку. Тоді допоможе лиш Святий Дух, що завжди в силі потішити, подати помічну руку і витягнути з безодні», — Патріярх Сліпий.

Усе життя кардинал керувався принципом не змарнувати жодної хвилини. Такі рецепти зосередження в надзвичайно складних умовах можуть стати корисними і для нас, сучасних українців, в часі війни та глобальних викликів.

«Силу на оцьому моєму хресному шляху В'язня Христа ради давала мені свідомість, що цим шляхом іде також зо мною моє духовне стадо»

Попри це 18 років, які Сліпий провів у радянській тюрмі, він вважав змарнованими. Хоч, з рештою, за свідченнями співкамерників, і там намагався не втрачати часу надарма. На жаль, багато з тих, хто провів разом із ним ці роки на засланні, не вижили, або не встигли нічого записати. Спів'язні згадують, що, попри на важкі обставини та стан здоров'я, митрополит підбадьорював інших в'язнів: «своєю поставою, добрим серцем і силою свого духа... інколи одержував незначні посилки з харчами, якими завжди ділився зі спів'язнями... нагадував людину з душею первісного християнина, вірного своїй церкві і народові...».

Згадують і про нелюдські умови, у яких перебував Патріярх, але при цьому підкреслюють його зосередженість, вміння не марнувати ні хвилини. Один із співкамерників пише про нього: «У митрополитові Сліпому я пізнав не тільки високого ієрарха нашої Церкви, але, разом із тим, людину незвичайно високої культури, глибокого ума, широкого світогляду і глибокого знання. Він володів усіма мовами більших народів і був поліглотом у найкращому того слова значінні... Він знав теж знаменито клясичні мови — старогрецьку, латинську і єврейську, постійно їх плекав для глибших студій Церкви, релігії й культури давніх народів. Його стремління до знання не мало границь. У тому згляді він належав до фавстівських натур, а знання громадив без стриму і кінця».

Як згадує спів'язень, в умовах заслання Йосиф Сліпий не переставав зростати інтелектуально і тренувати

свій мозок. Митрополит при кожній можливості намагався щось розповісти в'язням, навіть читав мінілекції.

Патріярх Йосиф Сліпий, попри свою богословську освіту, мав пристрась до природничих наук. На засланні у сибірських таборах, він спостерігав за природою, природними феноменами, атмосферними явищами, впливом на себе сухого та морозного повітря, яке навіть покращило його здоров'я. Крім того, Патріярх колекціонував різних комах і формував гербарії, які згодом відправив до Львова. Ймовірно, ця постійна розумова праця допомогла пережити Сліпому ті нелюдські випробування, які випали на його долю.

У 1962 році Йосифа Сліпого визнали рецидивістом. Фактично, це означало довічне ув'язнення для владики, а з ним — смерть. Через погане здоров'я Йосиф Сліпий багато часу проводив у шпиталях і, ймовірно, не зміг би витримати те фізичне навантаження, яке покладалось на в'язнів. Проте за клопотаннями папи Івана XXIII, у 1963 році владику було звільнено. Після прибуття до Москви Йосиф Сліпий скотактував з львівським священником Васиєм Величковським та просив терміново приїхати до столиці Радянського союзу. У готелі, де вони зустрілись, Йосиф Сліпий висвятив отця Василя на єпископа, щоби він зміг очолити Українську Греко-Католицьку Церкву у підпіллі. Церемонія була дуже скромною та швидкою.

«Не лякайтеся труднощів і перепон, бо з нами Бог»

Митрополит Йосиф Сліпий дуже переживав, що внаслідок безперервних репресій радянського режиму, Церква в Україні залишиться без проводу. А тому у 70-их роках у Римі висвятив ще трьох єпископів. Церемонія також пройшла таємно, аби про неї не дізнався Радянський союз. Єпископську хіротонію з рук кардинала прийняли отці: Іван Хома, Любомир Гузар та Степан Чміль. Нововисвячені єпископи могли за потреби під виглядом туристів приїхати в Україну та врятувати Українську Греко-Католицьку Церкву, і тут висвятити нових єпископів для підпілля. Їм не довелось цього робити, але це був такий «запасний» варіант.

Як ми вже згадували, Патріярха Йосифа Сліпого звільнили з ув'язнення у 1963 році за клопотаннями Папи Івана XXIII і 35-го президента США →

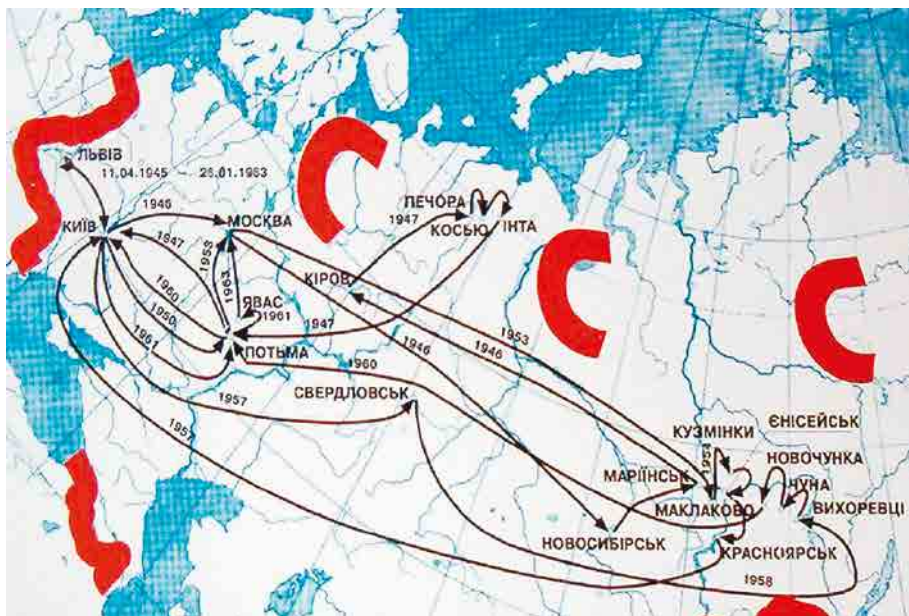
Джона Кеннеді. Але він не хотів їхати за кордон. Понад усе бажав повернутися до своєї пастви в Україні. Про це тодішній представник УГКЦ скаржився братові-монаху Партенію Павлику, коли поїздом з Москви, через Брест і Відень, прибув до італо-албанського монастиря Гроттаферрата біля Рима. Він повторював, що не домагався власного звільнення, а свободи для своєї Церкви, натомість його виставили з СРСР як злочинця. Але навіть після цього Йосиф Сліпий зберігав радянське громадянство, намагаючись продовжити чинність свого паспорта з надією знову здійснювати своє архиєпископське служіння в Україні. Проте, до кінця життя він змушений був жити в екзилі у Римі, час від часу відвідуючи вірних у різних куточках світу, крім країн комуністичного табору, куди в'їзд йому був заборонений.

«Вихід на волю був нагодою до дальшої нашої праці. Хоч не було моїм бажанням покидати свою паству, не дозволено мені навіть поїхати до Львова, щоб там лишити слово поучення для розсипаних овець стада... І мою волю прийняв я не для вільного життя, а дальшої праці, боротьби і змагань для добра нашого народу, для його святої Церкви, для слави Божої і Царства Божого на цій захитаній нашій землі... Двадцять літ волі — то великий дар Божий, що його треба було зужити для добра повіреного мені стада», — із послання Блаженнішого Йосифа, з нагоди 20-ліття його звільнення.

Патріарх Йосиф Сліпий враз став найвідомішим українцем у світі. Його звільнення, а потім приїзд у Рим у 1963 році був серед найпопулярніших новин італійської преси. Тож зовсім не дивно, що він став прототипом для героя

Патріарх Йосиф Сліпий. Картина українського художника Володимира Слєпченка.

Карта преміщень Йосифа Сліпого під час ув'язнення в таборах ГУЛАГ-у в СРСР.

роману, а у Голлівуді — зняли фільми. У 1963 році, якраз у рік виходу Патріарха з радянської неволі, австралійський письменник Моріс Уест видав пригодницько-шпигунський роман «Черевики рибалки». Книжка зайняла першу позицію у списку бестселерів New York Times і стала найпопулярнішим романом США 1963 року. Прототипом головного героя Кирила Лакоти став Йосиф Сліпий (і католицький священник Григорій Лакота). Голлівуд одразу викупив права, і вже в 1968 році на екрани вийшов однойменний фільм. Головного героя — Кирила Павловича Лакоту, архиєпископа Львівського, який після багаторічного перебування в сибірських таборах стає першим слов'янським папою, переконливо зіграв Ентоні Квінн. За сюжетом Лакота бере активну участь у геополітиці, зокрема врегульовує американо-радянсько-китайські відносини.

Продовжуючи традицію Митрополита Андрея Шептицького, Йосиф Сліпий з молодості жив ідеєю єдності Церкви. Для нього надзвичайно важливим був Собор Святої Софії Київ-

Пам'ятник Патріарху в рідному селі — Заздрості..

ської, і саме тому він заповідав, щоб, якщо буде воля народу українського, його там поховали. «Якщо такою буде воля Божа і бажання Українського Божого люду, складіть мою домовину (Закінчення на 16 сторінці)

3 підпілля до світу

35 років тому голосно заговорила «мовчазна Церква». З підпілля, яке тривало понад 40 років вийшла Церква. Вона пройшла важкий процес відродження і сьогодні успішно розвивається даючи свідоцтво християнської віри й прив'язання Апостольській Столиці та своєму народу. Відродилися окремі парафії, повернуло життя до монастирів, громади стали ремонтувати занедбані храми, будувати нові, відродилося шкільництво, включно з заснуванням Українського Католицького Університету (УКУ), що відбулося 28 червня 2002 року. Постає ціла структура УГКЦ, яку очолює Верховний Архієпископ Києво-Галицький, Патріарх Святослав Шевчук.

Події, що передували легалізацію УГКЦ було багато, тому що вже початого процесу падіння «радянської держави» ніхто вже не міг зупинити.

17 вересня 1989 року у Львові на віче вийшли, за різними даними, від 150 до 200 тисяч людей. Близько 40 священників відправили богослужіння на вулиці, вірні зачитали звернення до Михайла Горбачова, генерального секретаря комуністичної партії радянського союзу з вимогою легалізувати УГКЦ.

Єпископи і священники катакомбної Церкви у Москві, 18 травня 1989 року.

Відродження Церкви (1989)

З огляду на політику демократизації у другій половині 1980-х, яку проводив у СРСР Михайло Горбачов, греко-католики більше не бажали миритися з несправедливістю щодо Церкви. Провісником легалізації УГКЦ стало оприлюднення заяви про вихід з підпілля групи священників (23 осіб) і вірних під керівництвом владика Павла Василика, датованої 4 серпня 1987 року. А наприкінці цього ж року активні греко-католики утворили Комітет захисту прав Української Католицької Церкви на чолі з колишнім політв'язнем Іваном Гелем. Цей комітет був правонаступником української релігійної правозахисної організації «Ініціативна група для захисту прав віруючих і Церкви», заснованої ще 1982 року, яку очолювали Йосиф Тереля та Василь Кобрин. Керівники поставили перед собою єдину мету — легалізацію УГКЦ, яку планували здійснити через «пробудження» українського

суспільства і якнайширше представлення проблеми греко-католиків перед органами державної влади СРСР і світовою громадськістю.

Комітет почав збирати підписи під заявою щодо офіційного визнання УГКЦ. Протягом 1988–1989 років було зібрано близько 120 тисяч підписів.

Божественна Літургія на горі перед хрестом в пам'ять о. М Шашкевичаб. села Підлисса, 06.08.1989 р.

У містах і селах Західної України просто неба проводилися Богослужіння, котрі спочатку збирали невелику кількість вірних, але згодом переросли в багатотисячні маніфестації. Велика кількість вірних збиралася під час святкування 1000-ліття Хрещення в липні 1988 року в селах Грушів і Зарваниця під проводом владика Павла Василика, отців Володимира Війтишина, Йосифа Мороза, Івана Сеньківа, Тараса Сеньківа, Григорія Сімкайла, Миколи Сімкайла та ін. Багатотисячна маніфестація збиралася під час урочистого Богослужіння на честь 175-ліття від дня народження Тараса Шевченка у 1989 році у Львові, яке відправили православний та греко-католицький священники Михайло Нискогуз і Михайло Волошин. Велелюдною акцією було вшановано пам'ять отця Маркіяна Шашкевича у с. Підлиссі 6 серпня 1989 року.

У травні 1989-го в центрі Львова, біля колишнього монастиря Кармелітів Босих, греко-католицькі священники розпочали щонеділі служити Літургії. Також у найбільших містах Західної України на міських цвинтарях проводилися багатолюдні панахиди на честь полеглих бійців за долю України. Найбільш масовим став похід вулицями Львова до собору Святого Юра 17 вересня 1989 року. Люди вимагали свободи віросповідання для греко-католиків.

Того ж року відбулася безпрецедентна акція голодування греко-католиків на Арбаті в Москві. Її розпочали єпископи Павло Василик, Софрон Дмитерко і Филімон Курчаба в приміщенні Верховної Ради СРСР 18 травня 1989 року. Пізніше до акції долучилися духовенство й миряни, котрі змінювали одні одних протягом п'яти місяців.

Голодування викликало великий резонанс у Радянському Союзі й у світі.

Важливим чинником інформаційної боротьби стало розповсюдження в країнах Заходу друкованих часописів Комітету захисту Української католицької церкви «Християнський голос». У справу легалізації Церкви зробили також внесок інші релігійно-патріотичні організації, як, наприклад, Марійське жіноче товариство «Милосердя», відроджене в 1988 році.

З огляду на внутрішній та зовнішній тиск радянська влада була змушена визнати права УГКЦ, і 28 листопада 1989 року (перед зустріччю Івана Павла II з Горбачовим 1 грудня 1989 р.) вийшла заява Ради у справах релігій при Раді міністрів УРСР, згідно з якою греко-католики отримували право на заснування й реєстрацію громад, користуючись «усіма правами, встановленими законом для релігійних об'єднань в УРСР».

Офіційна легалізація дала також змогу розвивати внутрішню інфраструктуру УГКЦ. Так, стараннями владика Володимира Стернюка у вересні 1990 року відновила свою діяльність Духовна семінарія Святого Духа у Львові, першим ректором якої було призначено Владика Филімона Курчабу. 23 січня 1990 року в церкві Преображення у Львові за участю владик з України та майже 200 священників і численних мирян відбувся Собор Церкви. На ньому було прийнято кілька ухвал, серед яких заява про недійсність рішень Львівського псевдособору 1946 року.

Служба Божа перед монастирем Отців Кармелітів, Львів, травень 1989.

У червні 1990-го підпільні владика зустрілися з Папою Іваном Павлом II, де він «поблагословив і утвердив канонічну й церковну єдність єдиної Помісної УГКЦ на батьківщині й у діаспорі». Завершальними кроками легалізації Церкви стали повернення греко-католикам архикатедрального собору Святого Юра у Львові, яке відбулося 19 серпня, відновлення легальної діяльності монаших Чинів і Згромаджень та приїзд до України Глави УГКЦ Мирослава Івана Любачівського 30 березня 1991 року.

(УГКЦ)

* * *

В інтерв'ю для суспільно-релігійного часопису CREDO (за 04 листопада 2013 р.) Блаженніший Любомир Гузар про вихід нашої Церкви з підпілля,

серед іншого відзначив: «Хоч Церкву 45 років гонили та переслідували, але вона вистояла, ніколи не переставала існувати і сповнювала свою місію служіння Господові й народові. Того не можна забувати. Декларація про її вихід з підпілля в 1987 році, згодом незабутні події 1989-1990 рр., а далі – проголошення України. У тих подіях священство і вірні Церкви брали активну участь. Зауважу, що Церква не випадково відродилася волею випадку – вона реально існувала й жила духовним життям. А вже з незалежністю нашої держави почала повніше оживляти себе у своїх питомих структурах і формах. Безумовно, за роки безбожництва було дуже багато заподіяно шкоди. Бо речі, подібні до тих, які ви перерахували, було знищено, але при Божій допомозі за нових сприятливих обставин Церква ті інституції повертає до життя».

Вірні УГКЦ вимагають легалізації Церкви. Москва, 1989 рік.

«Сарепта», це не тільки звичайний відпочинок

Вже сорок років під час канікул на півдні Польщі проходять релігійні табори «Сарепта» організовані Греко-Католицькою Церквою. Ідея «Сарепти» народилася серед семінаристів Люблінської Духовної Семінарії, що тоді шукали нових методів праці з молоддю, яка розвивала би їхню еkleзіяльну тотожність, а одночасно дала би змогу відвідати рідні землі чи побачити справжні канонічно побудовані церкви з іконостасами, яких не можна було побачити на півночі чи заході після переселення в 1947 р.. Першим місцем для табору була обрана Новиця, де була церква але також було це місце безпечне, де був малий ризик, що різного роду служби будуть перевіряли це місце. Перші табори відбувалися в дуже простих умовах, учасники самі готували собі їжу та милися у потічку. В 90-их роках «Сарепта» перенеслася до села Команча і з року в рік набирала щораз-то більшу кількість учасників.

Мій перший виїзд на «Сарепту», це був 2003 рік, там я пізнав багато нових друзів та відчув чим є це місце. Від того часу майже кожного року «Сарепта» була моїм місцем у час канікул. Будучи семінаристом возив я учасників з півночі та допомагав у веденні таборів.

«Сарепта» стала також темою моєї магістерської дисертації.

У цьому році черговий раз я відвідав Новицю, де спільно з о. Павлом Березкою вели ми табір для учнів середніх

Божественна Літургія на початок дня.

шкіл, на якому зібралось 50 учасників. Головним елементом кожного дня була Божественна Літургія, яка є центром життя християнина. Учасники почули скеровані до них проповіді та вислухали конференції на різні теми: про історію «Сарепти» та нашої Церкви й інші. Вечорами ми збиралися на Ісусовій молитві, Вечірні чи співанні канонів. Кожного дня інші особи були відповідальні за ведення співу під час Літургії та прислугу в храмі.

Крім молитви не забракло також і різних форм забави. Наші опікуни підготували різні ігри, щоби спільно та весело провести час. Був також спів при

вогнищі, танці чи екскурсії по околиці, було ліплення вареників, вправи з самозахисту та вболівання у час матчів «Євро 2024». «Сарепта» завжди є часом духового розвитку людини. Одною з ідей перших таборів було те, щоби особи, які повертаються додому, ставали свого роду лідерами у свої парафіяльних спільнотах. Сьогодні бачимо, що не завжди так є, але навіть якщо мала частина залишається у серцях та думках молодих людей тоді це успіх, який надихає до подальших праць на цій площині. Не знаю іншого місця, у якому молода людина протягом двох тижнів, кожного дня бере участь у Божественній Літургії та інших молитвах.

«Сарепта» пройшла великий шлях сорока років, умовини проживання покращали, кожного року організованих є близько 10 різних таборів і молодь та діти з радістю приїжджають на них, а батьки з довірою посилають своїх дітей. Надіюся, що колись у «Сарепті» заіснує справжнє Брацтво, яке буде проводити формацію протягом цілого року, а не лише у час канікул і вірю, що за заступництвом пророка Іллі буде це можливе. Дякую усім, що взяли участь у таборі; для отця митрата Івана Піпки, який довгими роками дбає про «Сарепту» і віддає їй ціле своє серце; для о. Павла Березки за спільне ведення, для опікунів та батьків.

До зустрічі на чергових таборах!

о. Ігор Губач

Учасники «Сарепти» 2024.

Співець січової слави

Купчинський Роман — поет, прозаїк, критик, композитор, бард січового стрілецтва, учасник національно-визвольних змагань, старшина Легіону Українських січових стрільців та Української Галицької армії, громадський діяч народився 24 вересня 1894 року в с. Розгадів (Тернопільщина) в сім'ї священника.

У 1913 р. закінчив перемиську гімназію. Цього ж року почав вчитися в Греко-католицькій Духовній Семінарії у Львові. Був рекордсменом з легкої атлетики Запорозьких ігрищ, чемпіоном Галичини з легкої атлетики. На початку Першої світової війни разом з багатьма іншими студентами записався до утвореного тоді Легіону УСС. На постійях воєнків брав участь в організації шкіль-

Найпопулярнішою в той час стала написана ним 1918 в день відходу вишколу й коша на Херсонщині пісня «Зажурились галичанки».

Роман Купчинський.

Від 1919 служив в УГА. У липні 1920 у складі військ УГА, які відступили на територію Польщі, був інтернований. Перебував у таборі Тухоля для старшин УГА. Після звільнення в лютому 1921 почав навчання у Віденському Університеті. Цього ж року опублікував драматичну поему «Великий день».

1922 продовжив студії у Львівському таємному українському університеті і разом із бойовими друзями-митцями В. Бобинським і П. Ковжуном заклали літературну групу неосимволістів «Митуса».

З початком Другої світової війни та приєднання земель Західної України до УРСР у вересні 1939 переїхав до Кракова, працював там в Українському Видавництві, друкувався в газетах, зокрема у «Краківських вістях». Наприкінці війни виїхав до Німеччини, займався літературною діяльністю.

В 1949 емігрував до США. Від 1950 — член управи Літературно-мистецького клубу в Нью-Йорку. Співпрацював з газетою «Свобода», публікував спогади і художні твори в українській періодиці США і Канади. Був членом головної редакційної колегії журналу «Вісті Комбатанта». 1952 увійшов до складу ініціативної групи, яка організувала Спілку Українських Журналістів Америки (1958–60 був її головою). 1964 опублікував «Мисливські оповідання», 1965 — трагедійно-героїчну поему «Скоропад».

Автор слів і мелодій понад 80 стрілецьких пісень — героїчних, маршових, історичних, ліричних, розважальних, створених переважно на основі справжніх подій, про конкретних людей («Заквітчали дівчатонька», «Був собі стрілець», «Ірчик» та ін.).

Табір військовополонених в Тухолі. Напис на меморіальній дошці: «Cmentarz Jeńców Wojennych, 1914-1921. Na cmentarzu pochowano około 5130 jeńców różnych narodowości. 3760 żołnierzy w 313 grobach zbiorowych z lat 1914-1919 w tym 1289 żołnierzy armii rosyjskiej – Rosjan, Ukraińców, Polaków i innych narodowości /1914-1919/, 2471 żołnierzy armii rumuńskiej /1916-1917/, 2 żołnierzy Ukraińskiej Armii Halickiej w grobach pojedynczych z 1920 roku. Około 1370 żołnierzy Armii Czerwonej w 52 grobach zbiorowych z lat 1920-1921».

ного навчання, читалень, хорів і оркестрових гуртів, видавав пресові листки, журнали. Від 1915 р. разом з Л. Лепким, Ю. Назаруком, Н. Гайворонським, А. Лотоцьким, С. Чарнецьким, Ю. Шкрумеляком був членом Пресової квартири УСС; цього ж року опублікував у Відні в часописі «Вісник Союзу визволення України» свій перший вірш.

1916–17 був командиром чоти, 1917–18 — командантом сотні, ад'ютантом полку в ранзі поручника. Писав слова і мелодії багато стрілецьких пісень.

Від 1924 редагував газету «Діло». 1926 почав писати тексти для закладеного Л. Лепким лялькового театру «Вертеп наших днів». 1928 опублікував дві перші частини роману-трилогії про стрілецьке життя «Заметіль» (3-тя частина побачила світ 1933). Від 1933 очолював Товариство письменників і журналістів ім. І.Франка, працював у видавництві «Червона калина». Разом з В. Софронівим-Левицьким написав сценарій фільму «Для добра і краси» (знятий Ю. Дорощем 1936–37).

Пам'ятник Р. Купчинському в Розгаді.

Багато пісень Купчинського стали народними («Їхав козак на війноньку», «Як з Бережан до Кадри», «Зажурились галичанки», «Човен хитається» та ін.). «Ода до пісні» Купчинського стала програмним шкільним твором →

Австро-Угорський концтабір для «шпіонів»

(Продовження з 6 сторінки)

різних станів і віків. Були там священники, прелати, адвокати, судді, лікарі, викладачі, приватні і державні чиновники, учителі, селяни, міщани, псаломщики, письменники, студенти, актори, військові судді, військові священники, — усі російські галичани, за винятком незначного відсотка румун, циган, євреїв, поляків, мазепінців і 3 повій з Перемишля... За віком Талергофська публіка була також дуже різноманітна, починаючи майже столітніми дідами (прелат Дольницький, 94 р.) похилого віку і кінчаючи немовлятами.

У відхожі місця інтерновані супроводжувалися конвоєм. Не було тут відмінності між чоловіками і жінками. Природні потреби відправляли по команді, а тих, що не встигали, проколювали багнетами... Інтерновані українофіли знаходилися під опікою адвоката Ганкевича, зятя відомого довіреного австрійського уряду Костя Левицького. І дійсно, скоро вони були звільнені і залишили табір». Були й полонені російські солдати. За згодом порушення режиму в'язня чекала куля. В'язнів направляли на примусові роботи, іноді вони могли щось заробити, але ті, хто не мав грошей (захоплених при арешті або отриманих від рідних), а заробити були не в силах, терпіли страшний голод.

З осені 1916 р., як засвідчує священник Генріх А. Полянський, у Талергофі почався голод, який тривав аж до ліквідації табору, — особливо «грізний» для безгрошових в'язнів. Усі писали до своїх прохання присилати посилки, а посилки не доходили. «З голоду померло в останньому році багато нашого селянства; команда жила їх самими юшками, ми не могли їм дати їсти, бо самі ледве-ледве жили...».

Постійними були знущання з ув'язнених і тортури. Особливо в ході були поодинокі ув'язнення і тортури «підвішуванням», коли караного підвішували за руки, пов'язані ззаду мотузком. Коли влітку 1915 р. в Талергофі почався рекрутський набір у знекровлену австрійську армію, майже вся викликана до набору інтелігенція записувалася при перекличці як «руська» (національність *russische* називалася навіть у дипломах деяких із них, докторів прав). «Команда засудила усіх, які записували себе росіянами, до 21-денного арешту, а потім: і до Anbilden (підвішування) на 2 години! І пішли наші за це в арештантські бараки». Жахливими були санітарні умови в таборі, особливо в перші місяці його існування. Відхожі місця були відкритими, ув'язнених виводили туди під конвоєм, тільки по 20 осіб, розповсюдженням було кепкування і знущання солдатів над нещасними жінками. Бараки були

переповнені. Замість належних 200 осіб у них розміщували іноді до 500, в'язні спали на соломі, яка мінялася дуже рідко, і на ослаблених в'язнів почалося справжнє нашествя вош, а за ними — епідемія тифу, яким перехворіла безліч народу, який забрав, починаючи з листопада 1914 р., за два місяці, за повідомленням в'язня І. Васюти, до 3 тис. жертв (...).

Науковий вісник Ужгородського Університету, серія «Історія», вип. 1 (32), 2014 «Терезин і Талергоф — табори смерті І світової війни», Сурнін В.

* * *

«Про Талергоф, Грац та інші концентраційні табори часів І світової війни написано чимало. Коли австро-угорські війська при допомозі Німеччини відтіснили росіян знову за Збруч, розпочався нечуваний терор по відношенні до т. зв. русофілів, які нібито спричинилися до невдач австрійської армії в початковій фазі війни.

Австрійські власті оголосили, що на видачу кожного «шпіона» платитимуть по 300 корон. Знайшлися охочі до таких заріbkів, через них знищено багато невинних людей. Жертв вішали на шибеницях у найлюдніших місцях, на придорожніх деревах. Австрійці, мадяри, поляки, євреї не дуже вникали в значення слів «росіянин», «руський», «русин». Але до традиції спричинилися і деякі наші люди».

(С. Мадзелян)

в українській діаспорі. Його твір «Боже Великий, Творче Всесвіту...» став національно-релігійним гімном багатьох українців. Вершиною поетичної творчості Купчинського вважається неопублікована збірка «Село», рукопис якої зберігається у Львівській національній науковій бібліотеці України імені В.С.тефаніка.

В останні роки свого життя тяжко хворів. Помер 10 листопада 1976 року в м. Оссінг (шт. Нью-Йорк, США). 1977 посмертно опубліковано повну збірку пісень Купчинського «Ми ідемо в бій» та збірку віршів і прози «Невиспівані пісні». 12 листопада цього ж року в Нью-Йорку відбулася урочиста конференція Наукового товариства імені Шевченка і Братства УСС на пошану Романа Купчинського.

На пошану Купчинського в його рідному селі — Розгадові — в 1989

започатковано проведення щорічного пісенного фестивалю «Стрілецька слава», 1990 — відкрито меморіальну дошку й освячено музей (розташовується в його родинній хаті — колишньому парафіяльному будинкові; син Купчинського — Юрій — передав музеєві листи й документи батька), у жовтні 1994 до 100-ліття від дня його народження відкрито пам'ятник. Автори пам'ятника: скульптор П. Кулик, архітектор В. Блюсюк.

за: *Бібліотека Української Літератури*

* * *

Роман Купчинський

Був собі стрілець, він дівчину мав

Був собі стрілець, він дівчину мав,
Як ту квіточку весною, він її кохав.

Він її кохав, він любив її,
Свою думу, свою мрію — золотив її.

Загриміло раз із-за гір Карпат,
В боротьбі бились за волю — йшов на брата брат.

Як ішли у бій, не минулось їм,
Свою дівчину ту козак залишив.

Кінчилась війна, вертались домів,
Зустрів козак свою дівчину, привітав її.

Він її зустрів, єї привітав,
Вона йому відповіла: «Ти уже не мій».

Козак як це вчув, гірко затужив,
Свої думи, свої мрії в чарочці втопив.

Пиймо, браття, пиймо, нам усе рівно,
Бо на світі тільки правди — горівка й вино.

Митрополит Йосиф Сліпий

(Закінчення з 10 сторінки)

в підземеллях оновленого собору Святої Софії. В підземеллях Київської тюрми мене довгими роками мучили, коли я був живим, в підземельній гробниці оновленого собору Святої Софії Київської спокійно спочив би я, коли буду плоттю померлий!», — писав у своєму заповіті Блаженніший.

Для нього важливою також була Софія Константинопольська. Будуючи в Римі Собор Святої Софії, Патріярх хотів показати його тяглість не тільки з Києвом, а й з Візантією. Таким чином демонструючи, що Українська Греко-Католицька Церква є однією зі спадкоємниць візантійської спадщини, і що вона розвиває цю спадщину в єдності з Церквою Рима так, як це було в першому тисячолітті. Він також вважав, що Собор Святої Софії у Римі має бути центром не лише для греко-католиків, а й для українських православних у діаспорі. Цікаво, що Собор Святої Софії в Римі став певним зразком для інших храмів. До прикладу, храм святих Володимира та Ольги у Львові та Собор святих Кирила та Мефодія в Мукачеві були збудовані, за його прототипом. Сліпий сподівався, що одного дня український народ стане відкритим до того, що й він як глава УГКЦ, а, можливо, й інші визначні церковні діячі, будуть поховані в серці українського християнства — Київському Софійському соборі.

**«Кожний може чинити добре,
а в кожному доброму є велике»**

Йосиф Сліпий дуже болісно переживав різного роду внутрішні політичні конфлікти, які існували в діаспорі. У проповіді до вірних на соборній Архиерейській Літургії з нагоди Всеукраїнської прощі до Риму 12 липня 1975 року він казав: «Наша загальнонаціональна хиба — роз'єднання і розбивання, свари і чвари. Ми радо схильємо і коримся чужим, щоби могли суперничати між собою і шкодити рідній справі. Дав би

Бог, щоб опам'яталися ми всі від гори до долу, і думали про майбутнє добро України і її Церкви, щоб закинули свої амбіції і самсобіпанські бажання і користі, а Бога й Україну висунули як провідну ідею нашого життя, думок і діл».

Кардинал часто збирав представників української діаспори в Українському католицькому університеті в Римі (нині Інституті святого Климента Папи), адже розумів, що суперечки шкодять спільній цілі.

«Як мовчазний і, тим разом, знову добровільний В'язень Христа ради, радів я, що при помочі Божій, завдяки жертвам цілого українського Божого люду, зокрема його мирянства, і моїм смиренним трудом, постав Український католицький університет — вогнище науки, Собор Святої Софії — знак і символ незнищенности Божого храму на землі, місця молитви, Монастир Студитів — вічно палаючий острівець християнської праведности і східнохристиянського монашества і благочестя!», — із «Заповіту» Патріярха.

У своїх посланнях Патріярх наголошував, що можуть бути різні погляди в середовищі українського суспільства. Але мають бути певні речі, які не

можемо ставити під сумнів і, навколо яких маємо єднатися. Тоді головною ціллю було здобуття держави. Сьогодні перелік цих фундаментальних принципів розширився, тому що Україна існує. Але ми маємо дійти до згоди, якою ця держава має бути, які цінності повинні бути покладені в її підвалини. І Церква, а зокрема УГКЦ, має бути активною в цьому процесі.

«Найбільшою нашою силою є єдність: єдність внутрі наших громад, внутрі нашої спільноти, єдність духовна з нашою спільною Батьківщиною, єдність поміж усіма нашими поселеннями. Ця єдність переходить вузькі межі часу і простору», — із послання до українців в Америці, 1976 р.

Навіть під час ув'язнення Йосиф Сліпий думав про майбутнє, про те, якою Україна буде після того, як стане вільною. Патріярх не втрачав надії і завжди міркував у позитивному ключі. Для нас, сучасних українців, — це має бути хорошим прикладом. Бо умови, в яких перебував Йосиф Сліпий, були набагато гіршими, ніж маємо зараз. Адже тоді Україна фактично програла свою боротьбу. А сьогодні український народ уже десятий рік героїчно бореться за свою незалежність та йде до своєї мети — перемоги!

УКУ (фрагменти)

Від щирого серця вітаємо

о. Дмитра Гарасима

пароха парафії Успення Пресвятої Богородиці в Асунах

зі знаменитим ювілеєм

60-ліття з дня народження та

34-ліття священства.

Всечесний Отче!

Дякуємо Богові за дар Вашого життя та покликання і 34 роки служіння. Нехай Господь щедро благословить Вас у щоденному житті, дарує кріпке здоров'я, силу, оптимізм та ласки так необхідні для праці в Його Винограднику, а Пречиста Богородиця нехай огортає Вас своїм покровом, щоби Ви могли служити нашій Церкві і народові на многії і благії літа!

Вірні асунської парафії

БЛАГОВІСТ — суспільно-релігійний бюлетень. Видає Українська Греко-Католицька Церква у Польщі. Редакція працює на громадських засадах. Редагує колегія: **Владика Аркадій Трохановський, о. митрат Богдан Панчак, о. Микола Костецький** — координатор від Перемисько-Варшавської архієпархії, **о. Євген Сухий** — координатор від Вроцлавсько-Кожалінської єпархії. Відповідальний редактор **Богдан Тхір** (бт). **Аркадій Стопа** — технічні консультації. *Погляди авторів публікацій не завжди сходяться з точкою зору редакції. В оправданих випадках застерігаємо собі право виправляти і скорочувати авторські тексти.*

Kuria bp, ul. Biskupa Jana Śnigurskiego 2A, 37-700 **Przemysł**, tel/fax 16 678-78-68, e-mail: kuria@przemyslgr.opoka.org.pl; **Kuria bp**, Pl. Nankiera 15a, 50-140 **Wrocław**, tel./fax 71 343-94-77; fax 71 343-94-67, e-mail: konsystoria@wro-gda.opoka.org.pl; **Kuria bp**, ul. Lubelska 12, 10-405 **Olsztyn**, tel: 89 539 60 48, e-mail: eparchia.kontakt@gmail.com

Adres redakcji: BŁAHOWIST; ul. Kościuszki 28/3, 11-220 Górowo Iławeckie, tel. 89 761-04-21, e-mail: blahowist@poczta.onet.pl, konto: Bank Spółdzielczy w Górowie Ił, Nr 08 8855 0004 2003 0006 3515 0001